

*wil der organisatie in.* Dat zijn alvast drie karaktertrekken van het Revisionisme, waarin het Marxisme het ten felste bekampt.

---

 IV

## DE NIEUWE PERIODE.

## VEROVERING VAN DE MACHT DOOR HET REVISIONISME

## I. De persoonlijke politiek

Er hebben nog andere botsingen toen tusschen de beide richtingen plaats gehad, maar wij meenen dat de bovengenoemde kunnen volstaan om den lezer van den aard *van den aanvang van den strijd*, een denkbeeld te geven.

Na deze laatste botsing begint een andere periode van den strijd, begint *die* strijdwijze van de Revisionisten tegen de Marxisten, die ten slotte tot de scheuring, die nu plaats vond, heeft gevoerd. Om dit duidelijk te maken moeten wij van het karakter van den strijd nog iets zeggen, dat wij tot nu toe hebben verzwegen. Het is het volgende:

Van den aanvang af heeft de leider der Revisionisten, Troelstra, getracht in de debatten over de partijtaktiek persoonlijke elementen te brengen! Van den aanvang af, maar meer en meer, heeft hij het voorgesteld of de strijd der Marxisten er een was tegen hem, heeft hij geklaagd dat men hem wilde verdringen, heeft hij de vertrouwenskwestie gesteld. Tegen de zoogenaamde „Nieuwe-Tijd”-groep, tegen de redacteurs van het maandblad de „Nieuwe Tijd”, vooral tegen Henriette Holst, F. v. d. Goes, H. Gorter, tegen Pannekoek, ja letterlijk tegen allen die voor het Marxisme tegen het Revisionisme schreven, heeft hij het argument gebruikt, dat zij niet tegen een richting maar tegen personen streden, dat hij het mikpunt onzer aanvallen was en dat men hem als leider vertrouwen *moest*.

Dat element heeft, van den aanvang af, den strijd der richtingen verpest, en hem voor ons zeer bemoeielijkt.

Gij moet hierbij bedenken, lezer, dat de beweging in Holland nog altijd in haar kinderschoenen is, dat de massa's nog altijd niet door haar zijn aangegrepen, en dat dus een dergelijk bederf van den strijd door persoonlijke elementen hier niet wordt uitgewischt door den breeden omvang van den strijd, integendeel wordt toegespitst door de kleine verhoudingen — en dus veel gevaarlijker is.

De Marxisten van hun kant, Roland Holst, Pannekoek, Van der Goes, Gorter e.a. hebben zich altijd van dergelijke argumenten ver gehouden. Een enkel te scherp woord moge gevallen zijn, nooit is een aanval op een persoon gedaan of beproefd, dan voorzover die persoon bepaalde beginselen, een bepaalde taktiek vertegenwoordigde.

Het ligt in het karakter van de theorie en de praktijk, die den naam van Marx dragen, om zoo zeer genoeg te hebben aan de feiten, dat zij personen in anderen zin dan als drager van taktiek of principe niet behoeven aan te vallen.

Maar van de andere zijde werd anders gehandeld. Enkele voorbeelden om ook dit te bewijzen.

Troelstra probeerde de agrarische voorstellen van Gorter, waarbij deze steunde op Kautsky, te doen mislukken op het kongres van 1901 door het verwijt dat G. *tegen hem, T.*, hulp bij buitenlanders zoekt, dat men niet wil neerzitten aan de voeten van een profeet, etc. etc. Toen Henriette Holst de schoolpolitiek der Revisionisten aanviel, werd dit uitgelegd als of zij beschuldigde van jacht op kamerzetels, etc., — toen wij Troelstra's houding bij de spoorwegstaking kritiseerden, zei hij dat zulk een aanval alleen geschiedt „als men iemand voor de partij nadeelig acht en dus kwijt wil zijn”.

Zoo werd toen reeds de strijd vergiftigd. Maar het gelukte ons, hoewel vaak met veel moeite, toch nog telkens weer hem op het zakelijk terrein terug te brengen, en, door de kracht van onze argumenten, aan de theorieën van Marx ontleend, althans een belangrijk deel der partij aan onze zijde te brengen.

Wij zullen later over deze wijze van strijden, die

nog veel erger, ja de gewone, soms de eenige geworden is, nog meer te zeggen hebben.

Kwamen dus in de drie aangehaalde voorbeelden, de Agrarische kwestie, het Schoolvraagstuk en de Spoorwegstaking reeds zeer belangrijke verschillen tusschen de twee stroomingen aan den dag, toch waren zij met elkaar in Nederland nog niet tot een *blijvenden* strijd gekomen.

De Schoolkwestie, het Landbouvvraagstuk, de Staking, het waren wel zeer diep in de ontwikkeling der arbeidersbeweging ingrijpende dingen, maar ze doken nog maar los van elkaar en plotseling op.

Dat er een Opportunisme 1) was in de Nederlandsche Sociaal-democratie, bleek er wel uit, en dat het gevaarlijk kon worden voor haar ook, maar het openbaarde zich nog maar af en toe, stuks- of sprongsgewijze.

Wanneer eene Sociaal-Democratische partij, ook in een klein-burgerlijk en klein-boerenland als Nederland zich vormt, dan *moet* zij wel, ook al zijn haar leiders in den grond der zaak, zooals later blijkt, zelf nog klein-burgerlijk, Anarchisten als Domela Nieuwenhuis, of Revisionisten als Troelstra, Schaper en Vliegen, dan moeten ook zij wel het sociaal-democratische, d. w. z. het revolutionaire op den voorgrond stellen.

Ter afperking van de andere partijen, tot stichting der eigen partij, tot aantrekking der arbeiders is dat noodig, en het geschiedt dus van zelf.

Maar later, als de partij is tot stand gekomen en wat macht heeft gekregen, als zij dan in den politieken praktischen strijd door daden moet bewijzen haar wezenlijk karakter, dan vallen dikwijls de eerst

1) *Opportunisme* beteekent het streven om taktiek en politiek te leiden niet naar een vast beginsel, maar naar de gelegenheid, naar het oogenblik.

*Revisionisme* beteekent het streven om de Marxistische beginselen van den klassenstrijd te herzien.

*Reformisme* beteekent het streven om den klassenstrijd niet vooral voor de bewustmaking der arbeiders van hun socialistisch einddoel en van den klassenstrijd te voeren, maar voor het verkrijgen van hervormingen.

De drie dingen loopen dooreen, zooals men ziet.

noodzakelijke woorden weg, dan blijken de daden anders te zijn dan de eerste woorden lieten vermoeden.

Zoo was het ook met de sociaaldemokratische arbeiderspartij in Nederland.

Haar eerste optreden was, uitgezonderd die enkele punten, principieel. De eerste begrootingsredevoeringen van Troelstra, de wijze waarop Schaper in de Ongevallenwet b.v. optrad, met zijn vergaande eischen, zonder toenadering of compromis, waren in overeenstemming met het program en zijn Marxistisch karakter, zoo ook het eerste blad de „Sociaal-Demokraat" en de propaganda in het algemeen. Eerst later, toen men gevestigd was en invloed had, kwam langzamerhand de ommekeer, waarvan het landbouwprogram en vooral de Groninger schoolmotie slechts de voorteekenen waren geweest. Evenals door de praktijk in Domela Nieuwenhuis de anarchist herleefde, zoo kwamen in Troelstra c. s. door de praktijk de nog veelal burgerlijk-democratisch denkende socialistten te voorschijn. Wij zullen gelegenheid hebben in wat volgt dat te bewijzen.

Er was evenwel nog een andere reden, waardoor, zelfs al ware het Reformisme of Revisionisme of Opportunisme toen reeds veel duidelijker of geregelder verschenen, het nog niet tot een voortdurenden strijd met de Marxisten had geleid.

Dit lag in het karakter van het toenmaals in Nederland aanwezige Marxisme, waarvan de schrijver dezer brochure deel uitmaakte, en dat tot goed verstand van den loop van den strijd, de scheuring, en de stichting der Nieuwe Partij in Nederland, de S. D. P., hier, evenals het Revisionisme, in korte woorden moet worden geschetst.

Het Marxisme, als uitgesproken, bewuste richting, dat in de eerste jaren in de Nederlandsche sociaal-democratie aanwezig was, was vooral theoretisch.

Van der Goes, Henriette Holst, Pannekoek, schrijver dezes waren wel ook veel praktisch werkzaam, vooral in de propaganda, — maar wij waren lang niet in de eerste plaats politici, die den *geheelen* politieken strijd van den dag voerden.

Af en toe slechts, wanneer er een bijzonder groot punt, als een van de drie genoemde, onze bijzondere



aandacht trok, omdat wij meenden dat het door de praktici niet goed behandeld werd, dan kwamen wij voor den dag, na het eerst goed bestudeerd te hebben, trokken ons theoretisch zwaard, sloegen op onze tegenstanders in en verdwenen dan weer uit de *dagelijksche* politiek om ons *vooral* met theoretische studie en propaganda bezig te houden.

Onze strijdwijze, veel in de „Nieuwe Tijd” gevoerd, was ook dikwijls nog wat abstrakt, filosofisch, in elk geval niet de massa zoo onmiddellijk pakkend in wat haar, terecht, naast het socialisme, het naast aan het hart ligt: de praktische politiek van elken, elken dag.

Evenals de eerste Nederlandsche praktische politici van het proletariaat nog in hun ziel *klein-burgerlijk* waren, wat later in hun Revisionisme voor den dag kwam, toen zij de hervormingspolitiek niet wisten te vereenzelvigen en één te maken met de revolutionaire politiek voor het socialisme, zoo hadden ook wij, Van der Goes, Henriette Holst en ik, nog de fouten van onze afstamming, d. w. z. wij waren nog *burgerlijk*, doordat wij de theorie, de wetenschap nog eenigszins afzonderlijk stelden van de praktijk, d. w. z. haar nog niet wisten te vereenzelvigen, één te maken met *geregelde, duurzame, dagelijksche* Marxistische politiek.

Die zwakheid lag ook volstrekt niet bij ons alleen. Haar oorzaak zat ook bij de arbeiders. Wij verdedigden tegenover het Revisionisme de marxistische taktiek, maar deze strijd ging nog grootendeels over de hoofden der arbeiders, die evenals wij, nog veel moesten leeren, heen. Het Marxisme bleef voorloopig nog een theoretisch ding, het wezenlijk onderscheid van de praktijk der beide richtingen bleef nog verborgen. Men besliste naar een oogenblikkelijk instinct of gevoel, zonder kennis voorloopig nog van het algemeen karakter der twee stroomingen.

Dat alles kon niet anders zijn in een klein-boersch en klein-burgerlijk land als het onze. De eerste aanvangsers moeten daar wel haast in een dezer fouten vervallen.

Er zou spoedig een tijd komen, dat de arbeiders

het Marxisme praktisch noodig kregen, en dat de Marxisten gedwongen zouden worden zich te begeven in den praktischen politieken strijd van elken dag.

Dit tot nadere kenschetsing van den strijd in Nederland tusschen de beide richtingen.

Zoo waren dan de eerste botsingen verspreid en van een voorbijgaand karakter, en toen Troelstra, na de spoorweg-staking, in Enschedé op theatrale wijze mij opriep om hem als blijk van verzoening na den heftigen strijd over de taktiek in enkele groote punten, de hand te reiken, kon ik dit rustig doen, omdat ik zelf, zoomin, meen ik, als de andere Marxisten, toen nog meer had gevoeld dan een wantrouwen in belangrijke vragen, en nog geenszins inzag, dat datgene, wat zich nog slechts nu en dan had vertoond, zou blijken een blijvende ziekte te zijn, die de geheele dagelijksche politiek zou aantasten.

Hoe kwam nu, en waarin, en waardoor, het blijvend en het wezenlijk karakter van het Revisionisme in Nederland aan den dag?

Om dit te begrijpen, moeten wij nu nog de allerbelangrijkste eigenschap van het Revisionisme bespreken, waarop wij bij de spoorweg-staking reeds wezen, maar die van nu af, lezer, uw volle aandacht vraagt.

Het is de waardeschatting van den invloed der persoonlijkheid, van het individu, op den ontwikkelingsgang der maatschappij.

De Revisionisten zijn aanhangers van *de persoonlijke politiek*.

Zij meenen, dat door de knapheid, politieke bedrevenheid, stuurmanskunst van de sociaaldemocraten in de bestuurslichamen, vooral in de Kamer, hervormingen voor de arbeidersklasse kunnen worden bereikt.

Politiek is voor hen voor het grootste deel: parlementarisme. Parlementarisme is hun doel, en het doel van het parlementarisme in de eerste plaats: hervormingen.

Voor de Marxisten is het parlementarisme slechts het (onmisbare) *middel* dat de arbeiders gebruiken: 1°. om hun eigen organisatie te versterken en daarmee de staatsmacht te veroveren, 2°. om hervormingen te krijgen.

Voor den Marxist is het parlementarisme het middel der politieke aktie van het proletariaat.

Voor den Revisionist is de politieke aktie van het proletariaat het middel van het parlementarisme. 1)

Voor den Marxist leidt de georganiseerde massa zelf.

Voor den Revisionist „geeft” de parlementaire leider „de leiding”.

Zoodra men parlementarisme, *d. w. z. de aktie der vertegenwoordigers in de Kamer*, hooger gaat achten dan de politieke aktie van het proletariaat, stelt men ook de persoonlijke werking van een of meer vertegenwoordigers hooger dan die aktie van het proletariaat. Het een werkt op het ander in. Heeft men uit de burgerlijke maatschappij de, dikwijls diep schuilende en verborgene, vaak onbewuste, overtuiging meegebracht, dat het individu zeer of oppermachtig is in de geschiedenis (dit leert de bourgeoisie), heeft men deze overtuiging door diep doordringen in de leer, dat niet het individu, maar de arbeid, en de arbeidsverhoudingen het doen der menschen bepalen (dit leert het proletariaat), niet vernietigd, dan komt in den praktischen strijd, dien men voor de arbeidersklasse voeren wil, die overtuiging weer terug, en men gaat, b.v. in de Kamer, daardoor zijn eigen beteekenis en kracht en invloed overschatten. Omgekeerd: heeft men in de arbeidersbeweging eenig succes en invloed en beteekenis verkregen, dan gaat men denken, dat dit aan de eigen persoon in de eerste plaats ligt. Men gaat de historisch-materialistische leer (der arbeiders) dan minachten, en denken, dat men, als men, in de Kamer b.v., maar mag doen wat men wil, door de macht van zijn knapheid, slimheid of berekening veel, ja wonderen zal kunnen bereiken.

Hoe verder men zich dan in die gedachte inwerkt, des te meer gaat men in het parlementarisme zien, des te minder in de revolutionaire kracht der massa.

Maar wat denkt men, dat men *in* het parlement *op die wijze* bereiken kan?

---

1) Wij herinneren er hier nogmaals aan, dat men hier, zooals overal, de Revisionisten niet naar hun woorden, maar naar hun daden beoordeelen moet.

Dat is natuurlijk niet de sociale revolutie; die kan niet door enkele menschen worden gemaakt; die moet van de massa komen. Maar wat bereiken de parlementariërs binnen de Kamer? De Hervormingen.

Wel worden deze hervormingen eigenlijk alleen, ten minste voor de arbeidersklasse, veroverd door de macht die buiten staat: de arbeidersorganisaties, en zijn de afgevaardigden slechts hunne (onmisbare) sprekers en verdedigers en eischers, maar dit lijkt aan de Revisionisten, hoe meer zij zich van hun eigen individueele kracht een grootere voorstelling gaan maken, niet zoo toe. Zij gaan meer en meer van zich zelve, van hun groep, hun kracht, verwachten datgene, wat men in de Kamer bereikt.

Maar op welke wijze moet men, als men eenmaal aan die in wezen nog geheel burgerlijke wijze van denken, dat aldus door het individu groote dingen kunnen worden gedaan, heeft toegegeven, op welke wijze *moet* men dan die gedachte in praktijk brengen?

Men heeft, dit voelt men, buiten de Kamer nog niet voldoende macht achter zich, en in de Kamer beschikt men maar over een paar leden. Er is dus, feitelijk, geen genoeg kracht om de hervormingen, waarvan men droomt, tot stand te brengen, — toch wil men ze en men gelooft, dat men door zijn eigen politieke knapheid zijn wensch bereiken kan. — Welke weg blijft dan alleen open?

Het is duidelijk: er is maar één weg.

Steun zoeken bij burgerlijke partijen, toenadering, compromis.

Door de eigen politieke persoonlijke knapheid zal men die burgerlijke partijen wel noodzaken tot wat zij nog niet willen.

De persoonlijke politiek, deze opvatting van het Reformisme of Revisionisme van den politieken strijd, sluit van zelf de toenadering tot de burgerlijke partijen in zich. Zoodra men niet *in de eerste plaats* op de massa, haar revolutionairen zin, haar geestdrift voor het einddoel rekent en *daarmee in de eerste plaats* hervormingen bereiken wil, *moet* men op de burgerlijke partijen gaan steunen. De eigen groep, de eigen fractie is immers veel te zwak! En omdat men niet in de

eerste plaats op de massa steunt, maar op zich zelf, en door dat men dan op de burgerlijke groepen steunen moet, gaat men ook te veel van deze verwachten. Als men met behulp van hen alleen, zijn doel bereiken kan, krijgen zij van zelf een grootere waarde, een te groote waarde voor het oog. En omgekeerd, naar mate men meer van hen gaat verwachten, des te meer verliest de revolutionaire organisatie, en de strijd der massa voor het einddoel, het socialisme, van beteekenis voor het revisionistisch oog.

De Marxisten denken, wij hebben het reeds kortelijk gezegd, over dit alles heel anders.

Zij gelooven zeer weinig in de politiek op die manier opgevat.

Zeker, ook zij houden de politiek voor een *kunst*, een hooge kunst, die, zoomin als goed vioolspel, elkeen meester wordt. Het doorzien van de lagen en listen der burgerlijke klassen, het onmiddellijk het middel zien er tegen, de juiste tijd van aanval, wanneer de verdediging scherp, wanneer matig, wanneer niet moet zijn, dat te zien is waarlijk niet het werk van elkeen.

Dat erkennen de Marxisten.

Maar toch eischen zij van hun politici veel, veel meer.

De politiek als *kunst* is zeker goed, maar zij is niet de hoofdzaak.

Voor den Marxist is de politiek een *wetenschap* in de eerste plaats.

En welke wetenschap?

De wetenschap der economie, der staathuishoudkunde. De wetenschap, dat de maatschappij, in het algemeen, door haar productieproces wordt gemaakt tot wat zij is, en dat de maatschappij, in het algemeen, door de wijzigingen in het productieproces verandert. De wetenschap, dat onze bijzondere kapitalistische maatschappij nu door de productiekrachten noodzakelijk naar het socialisme gedreven wordt.

Die wetenschap, in haar algemeenheid en vooral ook in haar bijzonderheden, in de kennis der feiten, der ervaring, — die wetenschap zoo uitgebreid mogelijk, met al wat aan haar vastzit van kennis van klassen en



verandering van klassen, — van kennis van het proletariaat en de krachten die het drijven, — dat eischen de Marxisten van hun vertegenwoordigers.

Die kennis is meer dan de kunst der politiek. Een parlementair vertegenwoordiger, die de kunst der politiek niet erg in zijn macht heeft, kan toch nog een parlementariër der arbeidende klasse zijn, — een, die de kennis niet heeft, is voor haar onbruikbaar, ja zeer schadelijk.

De Marxisten meenen dus, dat in de eerste plaats het weten, en dan, in de tweede plaats, zoo mogelijk, ook de kunst der politiek noodig is.

Maar zij meenen ook, dat zelfs de helderste en fijnste koppen in het parlement *niets* bereiken, als niet de macht der arbeiders hen sterk maakt.

Daarin verschillen zij dus van de Revisionisten, die van de persoonlijke politiek het meest verwachten.

Daarom kunnen de Marxisten van het naderen tot de bourgeoisie ook niets verwachten.

Daarom zien de Marxisten ook alle kracht, óók tot de zoo noodige hervorming, alleen in de propaganda voor ons einddoel, voor de organisatie, voor den strijd om de geheele staatsmacht. Maakt men die organisatie, strijd en organisatie goed, dan komen alle hervormingen, — dat wil natuurlijk zeggen: alle hervormingen, die men onder het kapitalisme krijgen kan.

Men versta ons wel. Want hier moeten wij oppassen, dat de Revisionisten, die o zoo gaarne ons hier slecht verstaan, geen vat op ons krijgen.

De Marxisten zijn niet altijd en overal afkeerig van een bondgenootschap met een andere partij, tot bereiking van een bepaald, precies omschreven doel, het algemeen kiesrecht bijvoorbeeld.

De Marxisten zijn niet de mannen van het „alles of niets”, of van het: „het moet zoo erg mogelijk worden, dan wordt het pas goed.”

Neen, zij meenen alleen, dat parlementaire combinaties, die de „leiders” bedenken om een doel te bereiken voor de arbeiders, waartoe de arbeiders zelf nog geen kracht genoeg hebben, dat dergelijke combinaties geen voordeel brengen, dat een dergelijk doel niet bereikt worden kan met hulp der bourgeoisie.



Zij meenen, dat een burgerlijke partij alleen dan, in ernst, en met de bedoeling den eisch der arbeiders ook uit te voeren, met de vertegenwoordigers der arbeiders samengaat, als de macht der organisatie der arbeiders hen er toe gedwongen heeft.

Het is dus nooit, volgens hen, de burgerlijke klasse, die de arbeiders tot samengaan met haar dringt tot maatregelen voor het proletariaat.

Het is altijd de proletarische klasse, haar onafhankelijke machtsvorming, die de burgerlijke klasse tot zulke maatregelen drijft.

Want in de bourgeoisie ontwaakt de gezindheid om hervormingen te geven alleen uit vrees voor de macht der arbeiders. Niet zoozeer nog door de onmiddellijke vrees voor de reeds gewonnen macht, want die is, vooral ook in ons land, nog te klein om haar kwaad te doen, maar uit vrees voor het toenemen van die macht, waarvan de reeds bestaande macht de belofte in zich houdt.

Daarom doet ze haar best door vertoon van hervormingsgezindheid, of, als het ten slotte niet anders kan, door hervormingen zelf, het opkomende klassebewustzijn der arbeiders in de war te brengen, — het besef, dat zij alleen door zich afzonderlijk als klasse aanéén te sluiten, iets vermogen, te verminderen, — m. a. w. de overwinning der proletarische klasse onmogelijk te maken.

Burgerlijke hervormingen hebben, in onzen tijd, als eenig doel: de stijging der macht van het proletariaat tegen te gaan; en daarom is, omgekeerd, het de bourgeoisie benauwende stijgen van die macht, de groote drijfkracht der hervormingen.

Wij, als minderheid in het parlement, als nog zwakste klasse hebben *direkt* geen invloed op wat aan hervorming tot stand komt, van ons hangen zij *direkt* niet af. Alleen *indirekt* kunnen wij ze bewerken, en wel door versterking van onze macht!

Het is dus, eigenlijk, altijd, de zelfstandige macht der arbeiders, die de bourgeoisie dwingt. En om die macht te vormen, daarvoor moet in de eerste plaats de propaganda in en buiten het parlement dienen.

Men begrijpt, dat, zoodra de Revisionisten hunne boven beschreven taktiek in praktijk gaan brengen, geregeld, als stelsel, — en zij moeten, wij toonden het reeds aan, daartoe komen door de kracht en de strekking hunner ideeën, — dat dan de Marxisten daartegen op moeten komen.

Immers, de Marxisten verwachten van die persoonlijke politiek, en dat toenaderen tot de bourgeoisie, en die compromissen, twee dingen voor de arbeiders.

Die twee dingen zijn — niet voordeel en verbetering voor klasse of klassestrijd — maar verwarring en teleurstelling.

Verwarring, omdat door die politiek de grenzen tusschen bourgeoisie en proletariaat worden uitgewischt, de arbeider gaat denken, dat hij niet door eigen kracht alleen hervormingen veroveren kan, en de eigen strijd voor het socialisme in hem plaats maakt voor den strijd, — nu, door de Revisionisten, dikwijls slechts het spel, — om hervormingen.

Teleurstelling, omdat na meer of minder jaren de verwachtingen, die hij zich van de revisionistische politiek maakte, blijken niet te worden vervuld. Daardoor nieuwe verwarring, opgeven van hoop in het socialisme, of inslaan van wegen, die niet naar het doel voeren, als alleen-vakvereenigingsstrijd, Anarchisme van een of ander soort.

Maar men begrijpt ook, dat de Revisionisten, zoodra zij bemerken, dat de Marxisten zich tegen hun taktiek en politiek verzetten, trachten dit verzet te overwinnen of te breken.

Er ontstaat dus strijd. Strijd over de taktiek, over de wijze waarop men de bourgeoisie bestrijden moet.

Dit gebeurt in alle landen. De twee richtingen zijn overal te vinden.

Dit gebeurde ook in Holland.

Aan den eenen kant kwamen de menschen te staan, die:

1°. in de pachters- en landarbeiderskwestie tegen de ontwikkeling der maatschappij naar het socialisme in hadden willen gaan;

2°. sektescholen wilden steunen ook als het klassebewustzijn daardoor werd verstikt;

3°. bij de algemeene staking persoonlijk optraden, ook tegen den wil en het karakter der organisatie in;

4°. nu, meer en meer, in persoonlijk parlementair handelen en leiden meer gingen zien dan in de actie van het proletariaat.

Aan den anderen kant zij, die:

1°. de arbeidersbeweging alleen willen bevorderen zóó, dat de komst van het socialisme in de eerste plaats bevorderd wordt;

2°. die in de eerste plaats het klassebewustzijn willen wakker maken;

3°. die in de politieke actie der massa de eigenlijke kracht, in de parlementaire actie slechts een uiting van deze zien.

En deze strijd kon niet meer zijn een nu en dan op enkele groote punten van program of plotselinge actie losbarstende vlam, maar moest, omdat deze politiek de blijvende ging worden der Revisionisten, den vorm van een blijvenden brand gaan aannemen, die, omdat de praktische politiek een blijvend, elken dag opnieuw bestaand, en telkens nieuwe verschijnselen brengend ding is, aldoor door en met telkens nieuwe brandstof opvlamde.

## 2. Het Congres van den Haag

Hoe en door welke aanleiding ontstond nu die strijd om de praktijk, om de praktische politiek, om de werkelijkheid?

Hij ontstond, zoodra de Marxisten zich met de algemeene, de dagelijksche politiek gingen bemoeien en een poging deden om die te brengen in hunne richting.

Op het congres van de S. D. A. P. in den Haag van 1905 gingen er van Marxistische zijde reeds stemmen op, die de partij aanspoorden zich bij de komende algemeene verkiezingen alleen en uitsluitend te laten leiden, bij het bepalen van haar taktiek, door het klassenbelang van het proletariaat. Dit gebod, naar hun Marxistisch oordeel, dat men bij de herstemmingen slechts die kandidaten der bourgeoisie zou steunen, die zich verklaarden vóór het algemeene en gelijke kiesrecht, zooals dat in 1903 in een wetsontwerp door de soc. dem. kamerfractie was neergelegd.

Het kwam er op aan, — en dit gevaar stond toen reeds, nog niet allen, maar velen Marxisten voor oogen, — dat de arbeiderspartij zich op het beslissend oogenblik niet zou laten meeslepen op den weg van het antiklerikalisme, d. w. z. tot scherper optreden tegen de klerikale partijen, die onder Kuyper sinds 1901 aan de regeering waren. Die regeering was in 1903 wel zeer fel tegen de arbeidersklasse opgetreden, maar in hoofdzaak toch op dezelfde wijze als elk kapitalistisch bewind in zulke omstandigheden optreedt. En zij was daarbij door een groot deel der liberalen gesteund. Het kwam er dus, volgens de Marxisten, op aan, dat de arbeiderspartij bij de verkiezingen geen strijd voerde tegen de bijzondere kapitalistische partijen en personen van rechts, maar tegen het kapitalisme in het algemeen, d. w. z. tegen rechts en links. Het kwam er op aan, dat de arbeiderspartij niet toegaf aan de neiging bij vele onbewuste arbeiders, bij kleinburgerlijke en klein-boersche elementen, om zich te laten bedotten door de zoogenaamde burgerlijke-demokraten, die tegenover Dr. Kuyper, de dwangwetten, en het onder klerikaal bewind dreigend protectionisme de „vrijheidsleuzen” der liberalen en vrijzinnig-demokraten zouden aanheffen.

Om die gevaren te voorkomen, en tevens om den strijd voor het algemeen kiesrecht, zonder hetwelk de arbeiders, naar de meening der Marxisten, voorloopig, bij de politieke verhoudingen die nu al sinds vele jaren in Nederland heerschen, geen hervormingen van beteekenis meer krijgen kunnen, — om tevens dien strijd zoo krachtig mogelijk aan te wakkeren, meenden deze Marxisten, dat bij deze verkiezingen en herstemmingen alleen de vraag: „zijt gij bereid het algemeen kiesrecht te geven zooals de soc. democratie het wil” den doorslag mocht geven, en dat, wanneer geen van beide kandidaten hierop rechtuit »ja” antwoordde, onthouding zoowel van steun links als rechts voor de arbeiders de beste taktiek zou zijn. 1)

1) Op deze meening der Marxisten, toen nog niet algemeen onder hen, komen wij later uitvoeriger terug. Zij is door de feiten na 1905 gebleken de juiste te zijn. Bij de bespreking dier feiten zullen wij dit aantonen.

De Revisionisten zagen daardoor, door die poging der Marxisten om het congres daartoe te bewegen, hun „praktische”, persoonlijke politiek, die wij boven schetsten, bedreigd.

Want de Revisionisten moeten wel steun zoeken bij links.

Waarom? Hierover, tot recht verstand der geheele zaak, eerst nog eene korte uitweiding.

Dat sociaaldemokraten, die nog niet uit de burgerlijke en klein-burgerlijke denkbeelden zich hebben bevrijd, bij liberalen en vrijzinnige demokraten steun zoeken, heeft twee voorname oorzaken.

De geloovige partijen zijn overblijfsels van klassen, die heerschten vóór de groote omwenteling, die de stoom heeft gebracht op ekonomisch, de Fransche revolutie van 1789 op politiek gebied. De liberalen zijn de klassen, die die revoluties hebben gemaakt tegen die oude heerschende klassen.

De Calvinistische kleine burgers en boeren, de Roomsche kleine burgers en boeren, de Katholieke groote heeren, de Gereformeerde groote heeren, zij hebben in hunne ideeën de overblijfsels bewaard van den tijd, *toen de godsdienst de vorm was, waarmee algemeen werd geheerscht en onderdrukt*; de Katholieke en Calvinistische arbeiders, die die boeren en burgers nog volgen, hebben in hun ideeën de overblijfsels bewaard van den tijd, *toen de godsdienst de vorm was, waaronder algemeen werd geleden*.

De vrijzinnigen daarentegen hebben die overblijfsels van die ideeën der oude heerschers minder. Immers zij hebben, met de macht van die oude heerschers, ook een deel van hun ideeën vernietigd.

Omdat de geloovigen oude leuzen van onderdrukking hebben, de liberalen nieuwere leuzen van bevrijding van die oude heerschers, daarom trekt de liberaal meer aan. „Vrijheid” klinkt heel wat beter dan een oud geloofsdogma. Ook al blijkt met het woord: „Vrijheid” even goed de onderdrukking der arbeiders te worden bedoeld.

De liberalen trekken dus het instinctieve gevoel meer aan. De arbeider *voelt* in hen iets beters dan in de geloovigen. Eerst onderzoek of ondervinding kan leeren, of instinkt en gevoel hier de waarheid zien.



Is dit dus de meer ideologische, de in verband met leuzen, en woorden, en frases staande reden, waarom de politieke en slimme Revisionisten, evenals de meer instinktief handelende arbeiders de voorkeur geven aan de vrijzinnigen, er is ook nog een meer praktische.

Toen de groote klassenstrijd van het proletariaat tegen de bourgeoisie opkwam, openden zich twee wegen voor de bezittende klassen om de arbeiders in slavernij te houden. De eerste was die van hardheid, grofheid. De andere van slimheid en tegemoetkoming. De eerste wilde de arbeiders gevangen nemen, de andere vangen. Het doel was hetzelfde. En het resultaat is gelijk: de slavernij.

Vanzelf lokte de eerste weg de oude heerschende klassen aan, immers die waren vroeger altijd gewoon geweest met geweld te heerschen. De tweede weg lokte de moderne klassen het meest. Immers zij hadden pas voor hun vrijheid gestreden. Zoo viel de ruwe behandeling der arbeiders vanzelf aan de geloovigen, de overblijfselen der oude partijen, de weg van list aan de liberalen toe.

De liberaal is slimmer in zijn politiek, dan de Klerikaal of Calvinist. De eerste doet kleine concessies, met den mond, maar in den geest der arbeiders, de ander, opgaand in zijn ouderwetsche ideeën is ruw en fel. Wil men praktische voorbeelden uit de Hollandsche politiek? Lohman is venijnig tegen de arbeiders, Beaufort of zelfs Tydeman veel fatsoenlijker. Kuyper is hard en wreed, Borgesius listig en glad. Passtoors en van Vliet zijn lomp en dom, Treub en Drucker edel en welmeenend.

De eene richting strijdt tegen de andere in oppositie, al naar de een of de ander aan de macht is.

Maar er is niet veel verschil in de houding van hen, *die aan de macht zijn*. Beaufort doet dan wel ongeveer hetzelfde als Lohman, Kuyper als Borgesius, en komt eenmaal de dag der democratie (Kuyper en Talma kunnen ons dit reeds leeren), Treub als de geloovige demokraat. 1)

---

1) Voorbeelden uit de Hollandsche politiek: Het Arbeidskontraat van Drucker; de houding der Vrijzinnigdemokraten bij het militarisme, en bij het Algemeen Kiesrecht.



Maar de Revisionisten, die zelf veel van hun eigen personen en woorden verwachten, meer dan van de kracht der massa daarbuiten, die zelf ook, door hun persoonlijke politiek, gedwongen worden meer en meer beloften aan de arbeiders te doen, kiezen van zelf dien kant, waar de gladden, listigen, fatsoenlijken, edelen en welmeenenden zijn, en niet dien van de dommen, plompen, wreedten en harden. Den kant van de beloften en niet dien der grofheid. Den kant der schoonschijnende leuzen en niet dien der ouderwetsche domheden. Den kant van de stroop en niet dien van den azijn.

De ontwikkeling van het kapitalisme, van de groot-industrie, het groote bankwezen en het groote vervoer, schuift meer en meer de tegenstelling tusschen geloof en ongeloof naar de oude-rommelkamer, en brengt schitterend de nieuwe tusschen kapitaal en arbeid overal en algemeen naar den voorgrond. De geloovige partijen worden steeds kapitalistischer, de liberale kapitalistische partijen naderen tot de geloovige kapitalistische. De antithese, geloof en ongeloof, gaat meer en meer nog slechts dienen om de arbeiders gescheiden te houden. Zij wordt meer en meer het bewust en onbewust gedreven spel tusschen de heerschers, de bal door de heerschers elkander toegekaatst om het proletariaat af te leiden, en zoo, al samen spelend, te weerstaan.

Maar de Revisionisten en Reformisten, die zelf meer in personen en parlementarisme zien dan in de politiek der massa, laten zich ook begoochelen en doen mee aan dat spel. Daar komt dan bij, dat, zoodra de vrijzinnigen bemerken, dat de sociaaldemokratie hen begunstigt, zij ook van hun kant, natuurlijk, haar met nieuwe schijnbeloften te gemoet komen en met steun.

Dan ontstaat een nieuw belang, het belang van het aantal zetels, voor de Reformisten. Men gaat vreezen, dat, als men de Vrijzinnigen niet langer steunt, men ook niet meer door hen gesteund zal worden en dus zetels kwijtraken zal. En dat is voor de persoonlijke politiek natuurlijk van geweldig belang!

Het was dus in elk opzicht een aanval op hun innigst begeeren, toen Pannekoek, Sannes, H. Roland

Holst, Wijnkoop en andere Marxisten op het Kongres in den Haag voorstelden bij de herstemmingen ook links niet te steunen.

### 3. De Herstemmingen van 1905

De herstemmingen bewezen, dat het gevaar, dat de genoemde Marxisten op het congres in Den Haag voor de arbeiderspartij hadden gezien, werkelijk aanwezig was. Onmiddellijk na de eerste stemming bleek, dat er mogelijkheid was, dat het Kuyper-bewind zou vallen, mits de sociaaldemocratie de liberale partijen hielp. En, in stede van zich te houden aan de motie omtrent de taktiek ook bij de herstemmingen, zooals die op het congres in Den Haag was aangenomen of zooals zij althans door die Marxisten was bedoeld, sloegen de leidende organen der partij onmiddellijk den weg in, waarvoor die Marxisten in Den Haag hadden gewaarschuwd. De motie van Den Haag luidde (in haar slotalinea):

„Het Kongres verklaart bij de herstemmingen alleen die kandidaten te zullen steunen, die zich verklaren voor de urgentie van het „Algemeen Kiesrecht“.

De zin van deze motie was, volgens deze Marxisten, dat de partij in alle gevallen, waar een klerikale en niet-kerklike *tegenstander* van Algemeen Kiesrecht tegenover elkaar zouden staan, aan de kiezers zou aanraden zich van stemming te onthouden. De uitlegging van de motie-Den Haag, daaraan gegeven door de partij-organen, liet de afdelingen in dit laatste geval vrij. 1) Het gevolg was, dat bijna overal de sociaaldemokratische stemmen op de liberalen van alle gading overgingen, en dat hierdoor, naar de meening dier Marxisten, de zin, zoo niet de letter, van het congresbesluit was overtreden.

En hierop nu, om van deze lange, maar voor het

---

1) De schrijver van deze brochure behoort tot de Marxisten, die toen, niet duidelijk nog de gevolgen van dezen stap op den revisionistischen wegziende, meenden, dat deze uitlegging in de omstandigheden van 1905 mocht worden gegeven. De verdere revisionistische politiek heeft hem geleerd, dat de Marxisten, die zich terstond verzetten, gelijk hebben gehad.

recht verstand van den strijd der twee stroomingen noodzakelijke uiteenzetting de conclusie te maken, hierop werd nu scherpe critiek geoeffend door Marxisten. En deze aanval, op hun practisch beleid gedaan in de politiek van den dag, op de politiek die zij besloten waren van nu af te volgen: steun en aansluiting bij de groepen van links, deze aanval deed Troelstra zoozeer het gevaar zien, dat de wil en de macht en de richting der Revisionisten bedreigd werd (toevallig had toen juist het Marxisme wat meer invloed), dat hij besloot nu de Marxistische richting onschadelijk, en voor zijn en der Revisionisten persoonlijke politiek de baan vrij te maken.

Van de herstemmingen van 1905 af dateert een nieuwe periode in den strijd tusschen Marxisme en Revisionisme. Van nu af, na *dezen* aanval der Marxisten, werd het voor de revisionistische meerderheid en haar leiders, een strijd *om* de macht. Van nu af dateert dan ook een nieuwe strijdwijze, dateert de poging om het Marxisme, dat aanspraak ging maken om haar practische politiek als de ware aan de arbeiders te verkondigen, te vernietigen of tot machteloosheid te brengen.

Wij zullen zien, dat de strijd der Revisionisten van nu af tot aan 1909, tot de opheffing van het Marxistische blad „De Tribune” en het royement der Marxistische redacteuren toe, wordt voortgezet, aldoor met geen ander doel dan in de praktische persoonlijke politiek in de Kamer de vrije hand te hebben en aan de principieele politiek der Marxisten den weg af te snijden.

*In 1905 begint aan den eenen kant de praktische toenadering tot de bourgeoisie, aan den anderen kant het, met alle middelen, tot zwijgen brengen der Marxisten.*

*Deze twee acties zijn twee zijden van hetzelfde ding. Toenadering tot de burgerlijke partijen (voor het eerst duidelijk in de herstemming van 1905) en vernietiging en onmogelijk maken van het Marxisme, dat die toenadering niet wil, zijn de beide noodzakelijke en bij elkaar onverbreekelijk behoorende bedoelingen en daden van het Revisionisme of Reformisme.*

Het Revisionisme, in den persoon van Troelstra, trok nu onmiddellijk tegen het Marxisme het zwaard:

„Wat mij in het laatste Kongres,” (van den Haag) schrijft Troelstra, „zoo onaangenaam heeft getroffen, waren de verschijnselen, die er op wezen, dat deze geest van dogmatiek... de debatten over ons politiek optreden beheerschte.”

Dat de sociaaldemokraten de liberalen steunden tegen Kuyper, was een „natuurlijk feit”, voortkomende uit het juiste „instinkt”, het meest elementaire-voelen der arbeiders.

„Het is teekenend voor de botheid en verwaandheid van een op een formule doodvallenden óók politicus als Pannekoek, dat al deze dingen aan zijn blik ontsnapt zijn.” „Nu echter blijkt dat het wantrouwen in de partijleiding, bij deze lieden tot een manie aangroeiende, eerder nog bevestigd dan verminderd wordt, zal de Partij wel doen, zich op het volgend kongres wat kras en duidelijk uit te spreken.” (Artikelen in „Het Volk” van Juli 1905).

Het Revisionisme was dus toen reeds van plan op het congres (van 1906 te Utrecht) een besluit te laten nemen, dat de vrijheid aan de Marxisten ontnam. Dit blijkt uit deze woorden.

En dit alles, omdat het Marxisme het gewaagd had zijn politiek, zijn taktiek van niet-toenadering, van principieelen strijd (hier voor het kiesrecht), van bewustmaking en organisatie der massa eerst, en dan en daardoor van hervorming, aan te bevelen boven een taktiek, die leiden moest tot persoonlijke politiek in de Kamer en toenadering van Kamerleden tot burgerlijke groepen, zonder dat de arbeidersmassa zelf de kracht had, hare eischen bij die groepen door te zetten.

Het Revisionisme vond in de grootendeels onbewuste massa der Nederlandsche arbeiders een gewillig werktuig. Een werktuig dat al van zelf werkte.

De arbeiders, de groote massa, die in Nederland nog niet socialistisch *is*, maar toch reeds zóó ver dat zij socialistisch *stemt*, — begrijpt nog niet de politiek zoo goed, dat zij haar gevoel, haar „instinkt” beheerscht en door het verstand wijzigt. Die massa was vast besloten, uit haat, Kuyper in elk geval weg te jagen.

En de sociaaldemocratie, die, natuurlijk, de kracht

niet had om die massa plotseling te veranderen (iets wat niemand haar euvel duiden kan), had ook de kracht niet (en dit mag men haar wél kwalijk nemen) om de eigen partij het „instinkt” der massa niet te laten volgen.

Eenige Marxisten trachtten haar nog tegen te houden. De Revisionisten dreven haar met de massa mee. Troelstra, die in Den Haag nog, dubbelzinnig, gezegd had: „Wij moeten krijgen een flink geschoold kiezerscorps, wij moeten ons wennen aan het uitgeven van een parool, ook al wordt dit niet opgevolgd,” dezelfde Troelstra liep — nu met de massa mee, en vond elken raad om dit niet te doen, pedant en bot.

De Revisionisten *wilden*, het was in Den Haag reeds hun plan, als de herstemmingen zoo uitvielen als zij uitgevallen zijn, met de liberalen meel!

De massa wilde dit ook en diende dus de Revisionisten.

En toen dreven de Revisionisten ook de S. D. A. P. in die richting.

Het was den Marxisten er alleen om te doen aan de arbeiders de politiek, die hun de beste leek, te verkondigen, opdat de arbeiders dan zelf zouden beslissen welke richting zij wilden gaan.

Voor de Marxisten was van een persoonlijke strijd om de macht geen sprake.

Om de eenvoudige reden, dat de Marxisten niet in personen, maar in de massa in de eerste plaats gelooven.

Maar de Revisionisten, die gelooven in de persoonlijke politiek, de macht van het individu, in het parlementarisme vooral, maakten van de *tactiekvraag*, die door de Marxisten werd gesteld, natuurlijk, uit hun aard, een strijd om de leiding, een strijd om de macht.

De massa volgde intusschen de bedoeling der Revisionisten, was met hen eensgezind en stemde op alle liberalen, zelfs op de meest conservatieve.

Dit was wat het Revisionisme wilde.

Maar de Marxisten vonden dus twee vijanden van hun



politiek tegenover zich: de groote massa der S. D. A. P. met haar reformistische leiders, en de massa van kiezers.

Het gevaar was er toen al, dat het Marxisme niet gemakkelijk aan dien dubbelen druk zou ontsnappen.

Maar toen Troelstra en de overige Reformisten zagen, wat zij ook wel hadden verwacht, dat de massa met hen was, nam hun besluit om nu een vernietigenden slag aan de Marxisten toe te brengen, die hen in hun „praktische” bedoelingen wilden weerstreven, een nog veel vasteren vorm aan 1).

Zij werden nu door het „instinkt”, het „natuurlijke gevoel” der massa, tégen de klerikalen en vóór de liberalen, gesteund. Zij konden nu veilig, naar hun wensch en op hunne wijze, de andere richting onmogelijk en krachteloos maken.

Om nu te doen inzien hoe dat geschied is, moeten wij de wijze van strijden der Revisionisten nog van eene andere zijde bezien.

#### 4. De strijdwijze van het Revisionisme en het Utrechtsche Kongres

De klassestrijd der arbeiders, op de Marxistische wijze opgevat, is een groote open strijd met groote middelen.

De propaganda voor het socialisme en den klassenstrijd, de bewustwording der onderdrukten door de verkondiging van de waarheid omtrent het kapitalisme, omtrent de concentratie van het bezit, de toeneming der proletariërs, de steeds grooter wordende maatschappelijke ellende en de beheersching van het denken door het maatschappelijk zijn, — de organisatie der massa *daardoor in de eerste plaats*, — de invloed dien de aldus georganiseerde massa op de bezitters uitoefent, — de vrees die daardoor bij de bezittenden ontstaat, — de hervormingen die aldus worden afgedwongen, — de organisatie der massa die dan weer door die her-

1) De botsingen der beide richtingen, die plaats hadden tusschen de herstemmingen en het congres van Utrecht, over de te volgen praktische politiek, behandel ik, om zoo duidelijk mogelijk te kunnen zijn, verder op, bij de geheele politiek na 1905 gevolgd.



vormingen groeit, — het zijn alles groote, ja grootsche middelen.

Daartegenover zijn de middelen van het Revisionisme zeer klein. Persoonlijke politiek en zoeken van steun bij de burgerlijken, tot hervormingen waartoe de massa de kracht nog niet heeft, — wat zijn het laffe en zwakke en ontoereikende middelen vergeleken met gene.

Maar waartoe moeten die middelen der Revisionisten wel leiden? Noodzakelijk tot valsche voorstellingen van de macht der vertegenwoordigers van het proletariaat! Om de arbeiders te doen gelooven, dat persoonlijke politiek de goede is, moet men hun, wat er mede te behalen is, te groot, overdreven, onwaar voorstellen.

De personen in de Kamer zijn zwak, hun aantal gering, — als zij gekozen zijn zonder dat er een waarlijk socialistische massa van proletariërs achter hen staat, vermogen zij nog niets, al zijn zij tientallen sterk, — ergo!... wil men de arbeiders doen gelooven, dat een taktiek, die dit zoekt te bereiken, dan, met hulp van de burgerlijken, wonderen zal doen, — dan moet men onware voorstellingen van de te bereiken hervormingen, van de eigen macht en van de bereidwilligheid der burgerlijken geven.

Dit kan niet anders, het volgt uit den aard der revisionistische politiek.

Dat sluit dus in zich, dat men de eigen klasse bedriegt. Hun iets voorgoochelt, wat niet, op deze wijze niet, gebeuren zal.

Dit is bij de Marxistische taktiek uitgesloten, omdat zij, als zij tot de arbeiders zegt: gij kunt dit en dit, b. v. tienurendag of pensioen, krijgen, altijd tevens zegt (*en met de daden met die woorden één is*): het hangt alleen van u, niet van mij, vertegenwoordiger, noch van die of die burgerlijke groep af.

Wij zeggen geenszins, dat de Revisionisten de arbeiders aldus opzettelijk bedriegen. Dat beweren wij ook van de Anarchisten niet.

Maar het feit is hetzelfde: Bedrog, voorspiegeling is noodzakelijk *aan het Revisionisme eigen*.

Maar van die kleine middelen tot andere is maar

één stap. Ziet men in het persoonlijk handelen van de leiders de machtigste drijfveer der arbeidersbeweging, beschouwt en maakt men den persoon met zijn knapheid, redenaarsgave, politiek doorzicht, tot de hoofzaak, tot de voornaamste kracht in de politiek, dan treedt ook de persoon, met al zijn kleinere eigenschappen, het politieke leven binnen.

Troelstra, de leider der Revisionisten, gebruikte de slechtste middelen om de Marxisten te vernietigen.

Wij zullen hier slechts weinig zeggen van wat hij, politiek, om zijn politiek te doen zegevieren, tegen ons deed. Wij zouden gaarne alles laten rusten, want het is treurig over zulke dingen te spreken in de arbeidersbeweging. Maar, nu het Revisionisme ook door zijn drijven, ook door deze zijne middelen, de Marxisten uit de sociaaldemokratische partij in Nederland heeft geworpen, nu het ook de partij verscheurd heeft, nu heeft de nieuwe partij, de S. D. P., nu heeft de arbeidersklasse er een recht op, om, althans door enkele feiten, te weten hoe dit is geschied, opdat zij zelf ook hierdoor kunne oordeelen.

Troelstra wilde op het kongres van Utrecht van 1906 eene resolutie tegen de Marxisten. De voornaamste middelen, die hij gebruikte om deze van het kongres te krijgen, waren: een viertal brieven in „Het Volk”, en een brochure, („Over Partijleiding”) die kort voor het kongres verscheen.

In die brochure en brieven werden de arbeiders tegen de Marxisten opgezet. . . . Maar hoe?

Van der Goes en Pannekoek hadden kritiek geoeffend op de herstemmingstaktiek.

Zij hadden een paar artikelen voor „Het Volk” geschreven vóór den afloop der herstemmingen.

Troelstra schrijft hierover in zijn artikelen in „Het Volk” van Juli 1905:

„hunne artikelen zijn reeds veroordeeld door hun datum. Hoe kan men, als de verantwoordelijke organen van de partij gesproken hebben, een paar dagen vóór den afloop van den strijd, en de leiding en de gansche partij zóó diskrediteeren, als vooral in het artikel van Pannekoek wordt gedaan? . . .

Wie geeft aan een paar individuën in de Partij het recht het parool der partijleiding door een tegen-parool te willen ontzielen, terwijl de strijd op het heetst is? Het ongepaste hiervan voelt, zou ik zeggen, ieder strijdend arbeider. Het is het a van ons a-b-c. Zonder dat zijn wij geen *organisatie* meer, doch een hoop knappe — of onknappe — koppen, elk zich aanvoerder voelend, orders of tegenorders uitschreeuwend, de partij vervormend tot een dispuutgezelschap op het oogenblik, dat zij als een leger in gesloten gelid moet opmarcheeren tegen den vijand langs de route haar door de bevoegde leiding gegeven....”

Pannekoek en Van der Goes hadden *geschreven* vóór de herstemmingen. Maar de artikelen waren *na* de herstemmingen geplaatst. En de schrijvers hadden geen opneming vóór de herstemmingen verlangd, maar de plaatsing aan de redactie overgelaten. De redactie heeft dat zelf vermeld in het nummer van 28 Juni. Bovendien doet Troelstra het voorkomen, alsof deze Marxisten den aanval op de taktiek begonnen waren zonder aanleiding. Ook dit is onwaar. In vele ingezonden stukken was reeds hierover gedebatteerd, ook tegen die taktiek.

Troelstra geeft dus een valsche voorstelling. Die valsche voorstelling heeft de partijgenooten tegen de Marxisten opgehitst, en hen er toe aangezet eene resolutie aan te nemen, die de Marxisten onschadelijk maakte. Vele afgevaardigden op het kongres te Utrecht geloofden Troelstra.

Troelstra schrijft verder in die brieven van Juli 1905 :

„Erger maakte Pannekoek het, die mij naar aanleiding van mijn artikel „Wat nu?” een ingezonden stuk voor „Het Volk” zond, waarin ik kort-weg verrader werd gescholden. Natuurlijk weigerde ik het te plaatsen....”

Troelstra deelt de juiste woorden van dit nooit geplaatste ingezonden stuk van Pannekoek niet mee.

De wezenlijke inhoud der bedoelde plaats was deze. Na gezegd te hebben, dat Troelstra alleen in overleg met het Comité van Verweer zijn bekenden raad in het artikel „Wat nu?” had mogen geven, schrijft P. :

„Is dit echter niet beproefd of niet gelukt, dan is het artikel „Wat nu?” ... weinig minder dan verraad, dat door de Partij niet goedgekeurd mag worden. Door zonder